

papers

LLIGA DELS DRETS
DELS POBLES

Amazònia, una oportunitat per a la resistència de la família
Jorge Vélez Quevedo

El legado de la Comisión de la Verdad en Colombia
Dorys Ardila, Juan David Escorcia

Mèxic: La connivència entre la política i el crim organitzat està darrere dels assassinats i agressions contra periodistes
entrevista per Josep Ramon Giménez

En el tercer espacio
Dra. Encarna Ruiz Molina

Biblioteca de Can Puiggener: 50 anys fent barri
*Margarita Pérez Costa,
Joan Carles Torres Oliva*

Memòria de la nostra guerra: cinema i Guerra Civil Espanyola
Muriel Giménez

- 2 Des de la junta...
Joan Brunet i Mauri
- 3 Amazònia, una oportunitat per a la resistència de la família
Jorge Vélez Quevedo
- 6 El legado de la Comisión de la Verdad en Colombia
Dorys Ardila, Juan David Escorcia
- 9 Retalls de premsa
- 10 Mèxic: La connivència entre la política i el crim organitzat està darrere dels assassinats i agressions contra periodistes
entrevista per Josep Ramon Giménez
- 14 En el tercer espacio
Dra. Encarna Ruiz Molina
- 17 Biblioteca de Can Puiggener: 50 anys fent barri
Margarita Pérez Costa, Joan Carles Torres Oliva
- 20 Cinema: Memòria de la nostra guerra: cinema i Guerra Civil Espanyola
Muriel Giménez
- 23 Activitats Lliga

Revista Papers

Edita	Lliga dels Drets dels Pobles
Data d'edició	octubre 2022
Dipòsit Legal	B-23019-2007
Consell de redacció	Begoña Basterretxea, Ester García, Joan Brunet, Josep Ramon Giménez, Lita Gilabert, Muriel Giménez i Núria Jané.
Correcció	Eva Perdiguier i Marga Garriga.
Revista quadrimestral	
Disseny on-line	Verónica Bustos

LLIGA DELS DRETS DELS POBLES

Adreça	Sant Isidre, 140 (Ca l'Estruch) 08208 SABADELL
Telèfon	93 723 71 02
Fax	93 168 58 71
Web	www.dretsdels pobles.org
Adreça electrònica	info@dretsdels pobles.org
Horari d'atenció	De dilluns a divendres

Disposem d'una biblioteca especialitzada en drets humans, desenvolupament, cultura de pau, política, món àrab i musulmà.

La Lliga dels Drets dels Pobles no comparteix necessàriament l'opinió dels autors dels articles publicats en la revista.

La Lliga dels Drets dels Pobles agrairà la reproducció i divulgació dels continguts d'aquesta revista sempre i quan se citi la font.

Els conflictes oblidats

La magnitud, la proximitat i les conseqüències que es poden derivar per a tot-hom, però especialment per a nosaltres els europeus, del conflicte que des de fa uns mesos es viu a Ucraïna arran de la invasió russa d'aquest territori, fa que en el nostre imaginari hagin quedat eclipsats molts altres conflictes que es viuen i que es pateixen arreu del planeta. Conflictes que, si bé abans que Putin decidís envair Ucraïna ja disposaven d'un ressò mediàtic escàs, des que el focus dels mitjans de comunicació occidentals s'ha centrat sobre allò que s'esdevé a Ucraïna, han quedat relegats a un segon terme, talment com si de cop i volta se'ns haguessin fet fonedissos. Així és com a hores d'ara se'ns fa difícil saber-ne l'evolució tot i la dissortada història que hi ha al darrere, amb un balanç d'incomptables víctimes, de persones que malviuen espoliades de qualsevol dret, sotmeses a la tirania d'uns quants, envoltades d'una pobresa extrema i, el que és pitjor, amb molt poques esperances de futur. I això sense tenir en compte les persones que, a causa de la persecució de la qual són objecte en els seus llocs d'origen, s'han vist i es veuen obligades a emigrar a altres països, on sobren les grans paraules de benvinguda, però sovint manquen els fets. Són conflictes que troben les seves arrels en diferències religioses, ètniques, socials i polítiques, però també en el control d'uns recursos naturals cada vegada més escassos. Conflictes que van néixer fa temps i dels quals no es preveu el final, potser perquè tampoc el tenen. Són els conflictes oblidats, per nosaltres... i massa sovint pels nostres governants.

Joan Brunet i Mauri
Equip Papers

Amazònia, una oportunitat per a la resistència de la família

Jorge Vélez Quevedo

Professor d'Art, especialista en Educació d'Adults i Metodologia d'Educació Popular. Coordinador del projecte "TALLER VERD: iniciatives d'emprenedoria familiar per a la transformació i l'accés a un mercat just en l'àmbit local i regional"

Preparant cacau

Taller Verd és un projecte impulsat per la FEMUCOPA (Federación Multiétnica de Comunidades del Paranapura) i la Lliga dels Drets dels Pobles, per a la capacitat de joves líders comunals com a emprenedors/es amb la finalitat que tinguin propostes per al desenvolupament social i productiu de quaranta comunitats ubicades a la conca del riu Paranapura, un tributari del Huallaga, afluent del riu Amazonas, departament de Loreto (Perú).

La població es reparteix entre l'ètnia Shawi (50 %) i la població mestissa o riberenca, que ha anat augmentant en les darreres dècades. Aquesta iniciativa s'ha anat transformant per poder respondre a les necessitats reals de la població. Per aquesta raó, a partir de 2021 i 2022, les comunitats decideixen impulsar una estratègia que doni un èmfasi més gran al desenvolupament de la família. Compartim aquí les seves reflexions dins del context actual que viu el país.

"No deixis que et robin l'esperança i l'alegria"¹

No són poques les vegades que la conjuntura social i política colpeja tan fort els sectors populars. Altres vegades havien trobat la fortalesa en les seves organitzacions de base i en la seva organització comunal, però aquest cop, des de la pandèmia, els moviments socials van quedar debilitats. En un primer moment, quan els serveis es van tancar i moltes persones van refugiar-se a la ciutat, les comunitats del Paranapura van reaccionar hàbilment per poder oferir atenció a la seva població: protecció a l'alta muntanya, "purgues curatives"², identificació de llocs oberts i prohibició de visitants forans.

Tot i la disminució de casos de COVID en l'àmbit rural, la resposta de l'Estat i dels sectors del govern va ser recuperar la seva ineficiència ignorant de ple les iniciatives populars, com l'atenció dels promotors de salut, la vigilància de les juntes veïnals, l'ús de plantes medicinals per les seves propietats antiinflamatòries i el consum ancestral existent. El govern absent es va centrar en l'adquisició de vacunes i en la contractació de personal sanitari de fora, que moltes vegades era portador de la malaltia.

Sumat a això, l'educació formal va passar a la modalitat virtual, sense tenir en compte que no hi havia cobertura d'internet al sector rural. Molts professors i líders comunals feien reunions amb alumnes per "repassar les seves lliçons", tot i saber que estava prohibit. Però d'aquesta manera van aprendre a rentar-se les mans i a fer servir màscara si havien d'anar a la ciutat.

El juliol del 2021, tots ens vam il·lusionar davant les possibilitats que ofería un probable govern popular. I ara, tristament, n'acabem de celebrar el primer any i ens trobem en una permanent inestabilitat política, responsabilitat tant del poder executiu com del Congrés sota l'espasa de Dàmocles de la corrupció. Aquesta situació impedeix que centrem els esforços del país a respondre a les situacions que afecten l'economia de les llars, i ha quedat paralitzat l'accés als serveis bàsics i el benestar de la població. En l'àmbit de la sanitat, els

(1) Exhortació apostòlica 'Christus vivit' del Sant Pare Francesc als joves i a tot el poble de Déu.

(2) Coneixement de plantes medicinals utilitzades per netejar l'organisme.

Ensenyant l'ofici

llocs i centres de salut han replegat el seu servei al mínim, ningú no vigila i a ningú no li interessen les comunitats llunyanes que estan desateses. L'abandonament escolar s'ha incrementat en un 40 %, i la tan oferta cobertura d'internet és gairebé un acudit de mal gust de l'Estat, que reparteix tauletes informàtiques sense tenir la connexió.

En la nostra realitat, fins al 2020 s'havia avançat, ja que teníem una Federació³ que aglutinava les comunitats, les quals, amb els recursos obtinguts de la cooperació i de l'aportació de cada família, van fer activitats de su-

port a la situació d'abandó de les poblacions més allunyades, tant per facilitar medicaments com per portar aliments a poblacions vulnerables (nens i ancians). Així mateix, les associacions de comunitats, organitzades per sectors, han reactivat la Federació enfortint les iniciatives dels líders i començant a promoure la designació de líders com a autoritats comunals. Tot i que moltes havien fet gestions per buscar el suport de l'Estat, no hi va haver respostes dels sectors públics estatals i, per tant, una gran majoria de pobladors van impulsar petits projectes comunals amb els seus recursos, com ara l'arranjament de camins, ponts i millores en la infraestructura escolar.

Tot i aquesta mirada d'esquena a la realitat rural, es van fer intents de buscar el reconeixement de la participació ciutadana, com són els promotors de salut, que s'havien reorganitzat durant la pandèmia, i que van sol·licitar que se'ls reforqués la capacitat. Temien les seqüeles de la COVID en els ancians. Per això, amb recursos propis, es van realitzar tallers de formació per tractar el tema de la nutrició dels adults grans. A més a més, les famílies van assistir a jornades per recuperar l'ús de les plantes medici-

nals. Es va trucar a la porta del Ministeri de Salut i del de Cultura i s'esperaven respostes del Viceministeri d'Interculturalitat... Però res, abans d'atendre aquestes peticions, es van fer canvis en gabinets ministerials. Tinguem en compte que aquest primer any de govern s'han dut a terme set canvis de gabinet ministerial. I ja se sap que amb els canvis ministerials hi ha rotació de càrrecs i s'aguditzava la ineficiència en el funcionament del sector.

Els joves productors de Taller Verd van perdre les esperances d'autogestionar-se i de rebre els préstecs o subvencions que l'Estat havia ofert a la petita empresa. S'inscrigueren, s'aliaren entre ells, però foren vistos amb les ulleres de l'oblit. A més, els bloquejos de les carreteres, que feia setmanes que duraven, van impedir la comercialització de la xocolata, dels olis i dels productes de fusta. I aquesta situació, que els hauria pogut desanimar, va significar per a ells un nou despertar: com continuar tenint esperances? La seva resposta va ser crear ells mateixos les oportunitats amb la família. I així va ser. Amb calma, però amb molta força, van definir la nova estratègia, que van resumir així:

(3) FEMUCOPA : Federació Multiètnica de Comunitats del Paranapura

Nous productes

“Actuem com a famílies, si fracassem ens podrem aixecar entre nosaltres. No ens deurem res als altres. Produïrem el que podem treure al mercat, buscarem el nostre mercat...”

Aquestes van ser les paraules màgiques que ens han fet continuar: “Som famílies emprenedores”. Amb elles tirarem endavant.

Les xocolates s’han convertit en una nova marca que permet comprometre’s i involucrar-se: “Xocolata Orgànica Paranapura”. I també les cosidores, que han arreglat casa seva i han ofert els seus serveis de costura, alhora que van formant altres joves. A més, es promouen viviers forestals familiars, piscigranges per al consum i la venda de peixos, hi ha producció de plantes medicinals quan es requereix, i els fusters, gràcies a la seva capacitat, milloren els acabats dels mobles i aprofiten millor els recursos, fent joguines amb el material sobrer de la fusteria..

Sovint ens preguntem si estem avançant, però deixant el que és comunitari pel que és individual. Però els joves emprenedors ens contesten: “Mirar la família enforteix una economia solidària. Si no podem vendre els nostres productes fora, els venem a les nostres comunitats”. Una mostra evident ha estat l’increment de la producció de les xocolates, que

Costurera

Fusters

pensàvem que només tindria sortida en el mercat exterior. Però en realitat ara ho veiem d’una altra manera. De les vuitanta rajoles de xocolata setmanals que es produïen, ara se’n produeixen dues-centes i se n’han incrementat les varietats. Tot això gràcies a l’empenta que té saber-se constructors d’una marca familiar i, de passada, comprometre tota la comunitat:

“El Paranapura consumeix xocolata orgànica i ara és la població de Yurimaguas la que visita la nostra comunitat de San Luis, per poder comprar la xocolata i els olis essencials, i encarregar algun moble de bona fusta”.

Les mares cosidores han començat a oferir el servei de confecció d’uniformes i de robeta per als nens. De mica en mica es va gestant des de les famílies la necessitat de poder emprendre, cosa que fa que al riu Paranapura el nombre d’emprenedories s’hagin incrementat. Ara les dones que van iniciar les seves emprenedories capaciten altres joves i, a poc a poc, van creant una dinàmica d’autosubsistència.

Aquesta estratègia de passar a la feina familiar i d’enfortir-la és el resultat d’una crisi que té una magnitud que no esperàvem. Mentre que els anys 2017-2018 al Perú se’l reconeixia com un país

exemplar, referit en múltiples estudis⁴, actualment els informes ens col·loquen com un país en ALERTA ALTA davant la inseguretat alimentària. L’anèmia s’ha incrementat i afecta un 40 % de la població, i el 80% de l’ocupació és informal. I a aquesta realitat cal sumar-hi una crisi política i una debilitat de les institucions. Davant de tot això, la família és la que ha d’afrontar l’alimentació a través de la producció i les iniciatives d’emprenedoria. Certament aquesta sortida no és viable a les poblacions urbanes i periurbanes, però en l’àmbit rural apareix com una oportunitat, si se’n mira la diversitat i el capital humà.

Així, es podria dir que la família havia perdut protagonisme en els programes socials amb la idea de desenvolupar un sentit comunitari, com una via més directa al desenvolupament. Ara, però, ens trobem que cal recuperar el rol que té de presidir el creixement individual i de fer-se càrrec de les necessitats primàries. Aleshores la família es converteix en la base de la solidaritat i es transforma en una organització que forma i dona solidesa al desenvolupament.

(4) Fundació GATES “històries a través de les dades” (2022).

Alimentant peixos

El legado de la Comisi3n de la Verdad en Colombia

Dorys Ardila. Miembro del Comit3 de Seguimiento a las Recomendaciones del Informe Final de la Comisi3n para Esclarecimiento de la Verdad.

Juan David Escorcía. Periodista especializado en paz, derechos humanos y medio ambiente

Despu3s de cuatro a3os de consolidar una de las investigaciones m3s importantes que dieran cuenta de las razones que llevaron a Colombia a perpetrar m3s de 60 a3os de conflicto social, pol3tico y armado, la Comisi3n para la Esclarecimiento de la Verdad, la Convivencia y la No Repetici3n (CEV), entreg3 un informe que contiene diez mil p3ginas en las que presenta sus hallazgos y proporciona sus recomendaciones para convocar a la construcci3n de la Paz Grande.

El pasado 28 de junio la Comisi3n de la Verdad le entreg3 al pa3s uno de los documentos m3s importantes de su historia reciente. Se trata de su Informe Final, en el cual realizan un an3lisis y sistematizaci3n de los hechos de violencia en Colombia desde el a3o 1958 hasta el 2016, a3o de la firma del acuerdo final para la terminaci3n del conflicto y la construcci3n de una paz estable y duradera entre el gobierno del entonces presidente de la Rep3blica, Juan Manuel Santos, y el comandante de las Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC), Rodrigo Londo3o, una negociaci3n que inici3 oficialmente el 4 de septiembre de 2012 en Oslo (Noruega) y finaliz3 el 24 de

septiembre de 2016 con la firma oficial del acuerdo el 26 de septiembre del mismo a3o en La Habana (Cuba).

Superadas las turbulencias pol3ticas de un plebiscito que le dijo NO a dicho acuerdo, con una diferencia de 53.853 mil votos frente a la opci3n del SI, los equipos negociadores del acuerdo incluyeron las sugerencias de los opositores y estrecharon su mano en el ic3nico teatro Jorge Eliecer Gait3n de Bogot3, recinto que lleva el nombre del l3der pol3tico quien fuera asesinado el 9 de abril de 1948, momento clave en la historia de Colombia en el que se considera que se inician las posteriores d3cadas de guerra actual en el pa3s.

Pero regresemos al Informe Final de la CEV. Dentro de los acuerdos y compromisos entre el gobierno y las FARC, concretamente en el punto 5 del Acuerdo, qued3 establecida la creaci3n del Sistema Integral de Verdad, Justicia, Reparaci3n y No Repetici3n (SIVJRNR) que est3 conformado por la Jurisdicci3n Especial de Paz (JEP), la Unidad de B3squeda de Personas dadas por Desaparecidas (UBPD) y la Comisi3n de la Verdad (CEV). Un

instrumento de Justicia transicional para abordar el posconflicto, que es un sistema reconocido en el 3mbito internacional y que se ha utilizado en otros pa3ses.

Para el caso colombiano, se establecieron tres a3os para cumplir con el mandato de la Comisi3n. En realidad, cuatro por efectos de la pandemia COVID 19. Su director, el Sacerdote Jesuita, Francisco de Roux y equipo de comisionados, hombres y mujeres, 11 en total, establecieron una hoja de ruta, que implic3 incorporar enfoques de g3nero, 3tnicos y territoriales y utilizaron herramientas como los informes, constituci3n de casos y el testimonio de 30 mil personas, quienes dieron cuenta de las razones y principales actores de la violencia reflejadas en la investigaci3n que tuvo como resultado el Informe Final. Adem3s de los testimonios obtenidos, la Comisi3n se dio a la tarea de identificar las razones que llevaron al pa3s a dejar un saldo de 50.770 personas secuestradas, 121.768 desaparecidas, 450.664 asesinadas y 7,7 millones de hombres, mujeres, ni3os y ni3as desplazados forzosamente, seg3n cifras del Informe Final.

Entre el espectro y el rastro de las v3ctimas, la CEV incluy3 a los colombianos que se vieron en la obligaci3n de abandonar su pa3s, como consecuencia del conflicto armado. La Comisi3n consolid3 un equipo que estuvo a cargo de Carlos Martin Beristain, quien desarrollo

un trabajo internacional pionero en este tipo de comisiones a trav3s de la Macro Regi3n Internacional, elaborando un cap3tulo dedicado al exilio.

El trabajo de los Nodos en el exterior de apoyo de la Comisi3n de la Verdad

La creaci3n de 24 Nodos, entendiendo estos como espacios de confluencia de las personas colombianas presentes en 20 pa3ses del mundo, personas exiladas, v3ctimas del conflicto, cont3 con el apoyo de cientos de organizaciones defensoras de derechos humanos y otras m3s dedicadas a la construcci3n de paz, incluidas organizaciones locales de los pa3ses de ubicaci3n de estos Nodos. La Comisi3n de la Verdad deleg3 al Instituto Catal3n Internacional para la Paz ICIP, para que fuera su secretar3a t3cnica en Europa y le asistiera en la coordinaci3n de lo que fue su despliegue en ese continente, cumpliendo un papel fundamental en este proceso.

Con el trabajo organizado por los Nodos, y con ello la identificaci3n de colombianos y colombianas en el exilio, la CEV realiz3 la formaci3n alrededor de 80 personas encargadas de entrevistar y tomar testimonio a las v3ctimas colombianas del conflicto en el exilio. En total, la CEV realiz3 2.048 testimonios en el exterior incluyendo individuales y colectivos, lo que quiere decir que las personas entrevistadas son m3s.

Esta informaci3n fue fundamental para la configuraci3n del cap3tulo sobre el exilio del Informe Final. Con ella se establecieron patrones, conductas, modos de operaci3n y tipolog3as de actores de la violencia, entre otros. Sin embargo, el establecimiento de los Nodos en Europa fue m3s all3 de la toma de testimonios y produjo un efecto en cadena que activ3 a los colombianos en el exterior, v3ctimas y no v3ctimas. Surgi3 entonces una marea de creatividad y formas de expresi3n que dieron lugar a

tejer redes, reconocimientos, liderazgos y un profundo y sincero intercambio de encontrarse en el exilio sobre la base de identificar los retos que trae consigo la migraci3n, muchas veces un hecho que vuelve a revictimizar a la di3spora de ciudadanos colombianos.

Dicho de otra forma y para el caso del exilio, la arquitectura social fortalecida con los nodos no concluye con la entrega del Informe Final y sus recomendaciones, sino que, por el contrario, es un punto bisagra en el camino hacia una Paz Grande, como recomienda la CEV, en el Informe Final.

El Informe Final de la Comisi3n de la Verdad explica la guerra en Colombia

Como hemos mencionado, la CEV hace parte de una de las instituciones del Sistema Integral Verdad, Justicia, Reparaci3n y No Repetici3n (SIVJRN), reconocido ahora como Sistema Integral de Paz. Es importante destacar este hecho porque su creaci3n responde a un mandato legal establecido en el Decreto Ley 588 de 2017, el cual establece que este 3rgano del Estado colombiano debe esclarecer lo sucedido en el conflicto armado interno y sus contextos, reconocer a las v3ctimas, promover la convivencia y formular recomendaciones para la No Repetici3n de los graves hechos de violencia sucedidos.

En general, el Informe Final est3 compuesto por diez mil p3ginas y divide la guerra en Colombia en cuatro periodos. El primero se concreta entre 1958 y 1977. A lo largo de estos a3os, la CEV destaca que la violencia se gesti3 en las zonas rurales con la creaci3n y activaci3n de las guerrillas. El segundo periodo, entre 1978 y 1991, se intensifica la guerra y la represi3n estatal. Para el periodo entre 1991 y 2002, la guerrilla de las FARC alcanza fuerza y despliegue importante que convive con el paramilitarismo y la influencia del narcotr3fico en la financiaci3n de estos grupos. En poco m3s de diez a3os de este periodo, algunos grupos de las 3lites colombianas por acci3n o por omisi3n permitieron el recrudecimiento del conflicto. Esto llev3 a un incremento sustantivo de violaciones de los Derechos Humanos y de infracciones al Derecho Internacional Humanitario, que intensificaron la guerra y la llevaron a unos niveles atroces de degradaci3n.

El 3ltimo periodo que comprende el informe entre los a3os 2002 y 2016, muestra que el entonces presidente 3lvaro Uribe fortalece el aparato militar y los moviliza hacia los diversos y complejos territorios del pa3s. Si bien es cierto que las guerrillas fueron replegadas y el gobierno recuper3 parte de su control, esta pol3tica de tierra arrasada se vio comprometida con miles de casos conocidos como los

falsos positivos, personas vulnerables asesinadas para ser presentadas como bajas guerrilleras. En definitiva, se trata de un periodo de recrudescimiento de la guerra y de violaciones al DIH (Derecho Internacional Humanitario) que incluía la participación de agentes del Estado en los hechos de violencia. Este último periodo concluye con el acuerdo de paz firmado entre el gobierno de Juan Manuel Santos y las FARC.

La paz después de la Comisión de la Verdad

A pesar de que el mandato de la Comisión finalizó con la entrega del Informe Final el pasado 28 de junio de 2022, su legado y el seguimiento a sus recomendaciones quedan en manos de siete mujeres y hombres colombianos, provenientes de los diversos sectores de la sociedad civil, entre ellos integrantes del movimiento de mujeres, de los pueblos étnicos, de las víctimas, del movimiento LGBTQ+ y de la academia. Las personas integrantes del Comité de Seguimiento y Monitoreo de las recomendaciones de la CEV tienen en común el trabajo que durante años han realizado por la defensa de los Derechos Humanos, la Construcción de Paz y por sus amplios conocimientos y experiencia sobre los objetivos y el mandato de CEV.

En este orden, las funciones del Comité de Seguimiento y Monitoreo, que destacamos son las siguientes:

1. Seguimiento y Monitoreo a la im-

plementación de las recomendaciones:

El Comité debe implementar un sistema de monitoreo y seguimiento con los mayores niveles de rigurosidad para emitir informes periódicos que orienten a la opinión pública sobre el nivel de desarrollo del conjunto de las recomendaciones para la no repetición, que refieren a temas en específico (construcción de paz territorial, régimen político, narcotráfico, impunidad, lucha contra la corrupción, seguridad, paz territorial, y cultura para la paz y educación), y sobre las razones que han determinado los avances o limitaciones en su cumplimiento.

2. Interlocución con diferentes entidades y organizaciones de víctimas y de derechos humanos:

Por otra parte, los miembros del Comité deberán desarrollar una estrategia de incidencia y un plan de acción para el diálogo ante las instituciones del Estado colombiano, organismos internacionales y la sociedad civil, en la perspectiva de crear las condiciones que permitan el cumplimiento integral de las re-

comendaciones en la vida cotidiana de la ciudadanía.

3. Rendiciones de informes periódicos de seguimiento a las recomendaciones, que deberán contar con un enfoque territorial, diferencial y de género

Las acciones del Comité están encaminadas a aplicar un enfoque territorial, étnico y de género, que garantice la participación desde las diferentes regiones y grupos poblacionales, con especial interés en los territorios y sectores que han sido impactados en mayor grado por las consecuencias del conflicto armado y el déficit en el goce efectivo de sus derechos ciudadanos.

A pesar de que el país cuenta con la aproximación más fidedigna sobre la verdad que explica años de conflicto, el Informe Final es un puerto de salida para el país y su Comité de seguimiento. Tendrá la misión de vigilar la implementación de las recomendaciones en diversos escenarios. Además, el Comité deberá velar por que la centralidad de las víctimas se mantenga, y en su tarea de seguimiento e incidencia, buscará contribuir a concretar acciones de reparación y garantías de no repetición para promover la integración en este proceso de la ciudadanía colombiana desde un horizonte de reconciliación y respeto por la dignidad humana.

Per a una informació més completa podeu accedir a la transmedia de la Comissió de la Veritat a l'enllaç: <https://www.comisiondelaverdad.co/>

Sobre el preocupante retroceso de la comprensión lectora

En el muy inspirador ensayo “La tercera fase” (Taurus, 2001) Raffaele Simone planteaba un enigmático asunto: podría estarse produciendo una pérdida gradual de la capacidad de comprensión lectora, asociada al uso masivo de medios digitales (imágenes y sonido). En ese sentido muchos docentes comprobamos con preocupación el que cada vez más jóvenes, ante un párrafo largo o una página, son incapaces de esbozar una idea general y precisa de lo que están leyendo.

Cuando se consulta el informe PISA, a nivel agregado para los países que usan el castellano, en lo relativo a la evolución de la habilidad lectora entre los años 2000-2018 se constata la preocupante situación de que, entre diez países, solo en dos (Chile y Perú) dicha habilidad progresó ligeramente. Pero Chile ocupa la posición 43ª a escala mundial (China la encabeza), y Panamá la 71ª (entre 78 países analizados).

El caso de España (sin dato para

2018) es singular, ya que se produjo una alerta por **anomalías** no especificadas en la realización justo de esta prueba.

Pais	2000	2003	2006	2009	2012	2015	2018
Chile	410	—	442	449	441	459	452
Uruguay	—	434	413	426	411	437	427
Costa Rica	—	—	—	443	441	427	426
México	422	400	410	425	424	423	420
Colombia	—	—	385	413	403	425	412
Argentina	418	—	374	398	396	— ¹⁹	402
Perú	327	—	—	370	384	398	401
Panamá	—	—	—	371	—	—	377
República Dominicana	—	—	—	—	—	358	342
España	493	481	480	483	488	496	— ¹⁸

Si analizamos los datos con algo más de detalle podríamos tener una radiografía aún más clarificadora sobre la hipótesis de Simone. Es en ese sentido que en la tercera página del Informe sobre el test realizado en 2018 se detalla para todos los países ricos (OCDE) la tendencia a largo plazo de la comprensión de un texto escrito, anotándose un declive en los siguientes países: Finlandia, Corea, Suecia, Nueva Zelanda, Australia, Países Bajos e Islandia. Anotan progresiones claramente positivas: Estonia, Israel, Chile y Colombia. El perfil de unos y otros (con la excepción de Israel) podría asociarse a una alta -y ya prolongada- penetración de las tecnologías digitales en los primeros y más baja en los segundos.

Tal hipótesis se confirma cuando se evalúa dicha tendencia a corto plazo (entre 2015 y 2018), pues los países con mayores declives en la comprensión lectora son por este orden: Países Bajos, Noruega, Japón, Alemania, Colombia y Luxemburgo. De nuevo anotamos una cualificada presencia de países con alta penetración de la cultura no alfabética (audiovisual digitalizada) en los que se observa declive en comprensión lectora.....

Los datos sugieren que la hipótesis de Simone es más que verosímil.

Pues, en general, en cada uno de esos países los alumnos que cuentan con más recursos informáticos (1-2 alumnos por computador) obtienen peores resultados en comprensión lectora que aquellos otros que cuentan con menos medios informáticos.....

La actual fase audiovisual e informatizada de la comunicación social, del conocimiento y de la enseñanza no parece estar afectando favorablemente a nuestra comprensión lectora. Una comprensión lectora de la que depende la cabal capacitación intelectual de las personas. Entendiendo por capacitación intelectual la de analizar, jerarquizar o estructurar nuestras ideas en relación a algún asunto.....

Se produce una adicción galopante que transforma, por una parte, los textos en titulares y tuits, y que, por otra, sustituye la oralidad directa por simulacros de diálogos. Con el resultado de horas invasivas (nuestros datos a cambio) en las que se construye un personal castillo de naipes visual (selfies, Instagram, Facebook, tik-tok, etc.) que muy pronto metaverso llevará a sus penúltimas consecuencias.

Todo ello está afectando a capacidades intelectuales básicas y a nuestra comprensión lectora y de razonamiento. Siendo así que, sobre ese deterioro, es sin duda más fácil cualquier proceso de manipulación social. Volvería a ser cierto aquello de que “**el medio es el mensaje**”.

Albino Prada (doctor Ciències Econòmiques, Univ. Santiago Compostela)

Trobeu l'article sencer a <https://www.sinpermiso.info/textos/sobre-el-preocupante-retroceso-de-la-comprension-lectora>

Mèxic: La connivència entre la política i el crim organitzat està darrere dels assassinats i agressions contra periodistes

Entrevista a la periodista Teresa Montaña/ per Josep Ramon Giménez

La Teresa Montaña és una periodista d'investigació de l'estat de Mèxic, on s'ubica també la capital federal. Exerceix la professió des de fa 30 anys i ha treballat a diversos mitjans de comunicació. Teresa fa anys que és objecte d'amenaçes i extorsions, sobretot, per part dels poders locals. Fa un any la van segrestar i la van amenaçar de mort. A més, darrerament la van acomiadar del mitjà on treballava, "El Heraldo de México", per haver investigat els vincles del periòdic amb una xarxa d'automòbils de luxe, on hi estava implicat també el govern de l'estat. Ara treballa com a col·laboradora de diverses publicacions, especialment de la revista

"Proceso".

Acollida a un programa de protecció de persones defensores, la primera setmana d'octubre ha format part d'una taula rodona al Col·legi de l'Advocacia de Sabadell, juntament amb l'activista sud-africana, Lucinda Evans, i la Síndica Municipal de Greuges, Eva Abellan, dins del projecte Ciutats Defensores, xarxa en la que participa l'Ajuntament de Sabadell.

¿Qué es lo último que le ha empujado a salir de su país?

Básicamente porque cuando me secuestraron, y después de permanecer varias horas retenida fuera de mi casa por tres sujetos en un vehículo, sin ver, sin poder moverme, otros entraron en mi casa mientras me tenían retenida

fuera, me robaban mi vehículo, mi equipo de trabajo y mi archivo. Cuando me dejaron ir me advirtieron que "hoy, mañana o en dos años" iban a volver por mí y por mi hijo.

Eso colmó el vaso.

Sí, desde entonces, a pesar de haberlo denunciado, las autoridades no han hecho prácticamente nada. Están intentando fabricar culpables. Esa misma semana del secuestro, a los pocos días, me mandaron fotos de personas que nunca había visto para preguntarme si reconocía a alguno. Y yo había declarado, obviamente, que como había tenido todo el tiempo los ojos tapados, era imposible que hubiera reconocido a alguien. Incluso más adelante me mandaron fotos de mujeres, cuando no hubo mujeres en el secuestro.

¿Se limitaron a llevar a cabo una actuación policial protocolaria?

No, el tema es que, en México y en el estado de México donde yo trabajo hay un problema de fabricación de culpables en el ámbito de la justicia. No persiguen los delitos. Prefieren fabricar culpables. Yo he investigado ese caso y he sido de las primeras periodistas que en la región lo ha denunciado. Con otras compañeras lo hemos documentado y, obviamente, desde el principio que me mandaron esas fotos yo sabía que estaban intentando salir del paso imputando a personas inocentes. Esas personas son detenidas ilegalmente en las calles, en las carreteras, las secuestran arbitrariamente entre la gente, generalmente muy pobre. Hay muchos vídeos de personas que secuestra la policía y agentes de la fiscalía para luego imputarles cargos. Casi siempre el primer cargo para

retenerlas es de portación de drogas o de portación ilegal de armas y ver qué les cuadra con la su-puesta investigación. Es un montaje como el de [Florence Cassez](#), la francesa a la que le fabricaron delitos. Eso se está replicando en todo el país. Y en mi caso, incluso estando ya aquí me volvieron a llamar del ministerio público para decirme, la agente responsable de mi caso, que acudiera allá para que me presentaran otras personas.

En estas situaciones, al final, se impone el miedo.

Claro, el miedo. Están matando periodistas en serie, y de acuerdo con la organización [Artículo 19](#), en un seguimiento de casos, hasta ahora alrededor del 40% de los periodistas fueron asesinados mientras investigaban casos relacionados con política, y otro 25% tiene que ver con periodistas que cubrían crímenes y delincuencia organizada o inseguridad. Yo investigo corrupción, es mi especialidad.

La libertad de expresión nunca es total. Unas veces te censura la empresa editora por sus intereses políticos o económicos y otras el profesional ejerce la autocensura para conservar el trabajo. Pero algo muy diferente es jugarse la vida.

Claro, por eso yo puedo decir que me ha paralizado el miedo, sobre todo por mis hijos, mi familia. Antes de venirme para acá aparecieron tres sujetos en casa de mi madre preguntando si yo vivía ahí. Ella me dijo que tenían aspecto de policías, por el tipo de corte de pelo que se hacen en México militares o policías. Y solo fueron a intimidar. Mi mamá me llamó muy asustada. Entonces, han pasado varios incidentes y pienso que, mientras yo me aleje temporalmente del riesgo, puedo estar un poco tranquila y trabajar algunos temas. Desde aquí sigo mis investigaciones como free lance, porque hace dos años me despidieron de *El Heraldo de México* por una investigación.

Esa por la que, según me he informado, usted averigua que ese medio está implicado en la corrupción de una red de automóviles de lujo.

Sí, exacto.

Pero esas otras publicaciones en las que colabora ¿no tienen dependencia de intereses políticos?

Sí tienen. Publicitarios, obviamente. Algunos trabajos no me los han publicado. Pero algunas cosas del día sí me las publican. Y es con ese pequeño ingreso con el que subsisto.

La persecución al periodismo ¿es mayor por investigar al crimen organizado del narcotráfico o por hacerlo en el mundo empresarial en complicidad con el poder político?

Bueno, algunos de los periodistas, cuyos asesinatos han causado más impacto son los de Miroslava Breach y Javier Valdez, que ocurrieron en 2017, si mal no recuerdo. Ellos lo que estaban investigando y expusieron fue la corrupción política y la connivencia con el crimen organizado. Esos son los temas que están generando ahora mayor riesgo en México. Este año, la organización [Artículo 19 ha declarado una alerta roja](#) en México por el escalamiento de la violencia contra los periodistas. De enero hasta agosto pasado creo que van 16 periodistas reportados por Artículo 19, pero que podrían ser 18, porque hay dos mujeres que fueron asesinadas en Veracruz en mayo pasado y que no sé si también las han agregado a su estadística. Y además hay tres

víctimas colaterales. Entre ellos dos colaboradores de una radio y la hija de un periodista asesinado. Lo paradójico es que, a pesar de que este gobierno de Andrés Manuel López Obrador asegura que no persigue periodistas, lo cierto es que han escalado las desapariciones y los asesinatos.

Hace un tiempo, las informaciones que nos llegaban aquí concentraban las agresiones del crimen organizado del narcotráfico en los estados del norte y que esa delincuencia la dirigían unos pocos capos. Al descabezarlos, ahora se han extendido por diversos estados de todo México.

Lo que le comentaba: la connivencia entre la política y el crimen organizado está detrás de los asesinatos y agresiones contra periodistas. Y sí, en las estadísticas se ve claramente cómo, después de la declaratoria de guerra al crimen organizado de Felipe Calderón en 2006, empiezan a incrementarse los asesinatos. Y en las investigaciones, yo misma publiqué en Proceso el control que ya tienen en una franja de municipios que colindan con Guerrero, que son alrededor de 20. Y por datos que yo recabé están controlando ya los presupuestos en esos ayuntamientos. También controlan el mercado de productos básicos: huevos, pollo, la carne, los refrescos... Y eso se ha generalizado. Yo creo que ya no hay territorio que se salve de la presencia de esos grupos.

¿Cómo se puede acabar con eso?

Bueno, creo que la pregunta es cómo se puede hacer periodismo con eso. Yo veo una situación muy preocupante en México, ya viéndolo desde afuera. La militarización puede agregarle más los riesgos, aumentar la violencia, y, bueno, ahí tenemos el caso de *Ayotzinapa*, que ya se ha declarado que fue un crimen de estado. Puso al descubierto los niveles a los que ha llegado la implicación del ejército mexicano, las policías y el crimen organizado. Lo cual es preocupante.

Hace unos meses nos comentaba Paulina Ríos, una periodista mexicana que se acogió en Catalunya a un programa de protección, que la Secretaría de Gobernación de México estaba preparando una ley para proteger a periodistas y defensores de derechos humanos, pero que esa ley luego sería administrada por cada uno de los estados de la federación. Y añadía que cómo se iban a fiar de la correcta administración de la ley cuando los poderes locales son los primeros a los que hay que temer.

Los que persiguen a los periodistas. El caso es que cuando vieron que empezaron a crecer las agresiones en los estados, se les ocurrió la brillante idea de que cada estado tuviera su propia ley de protección a periodistas y su propio mecanismo. Algunos estados ya lo tienen, y otros, como el estado de México, a mi me pidieron una consulta para ver qué tenía que contener esa ley y ese mecanismo. Yo lo que sugerí es que a los periodistas se nos diera la libertad de escoger si queríamos acogernos al mecanismo federal o al local, que estaban por crear. Afortunadamente esto quedó en la ley, y quién iba a pensar que a mi me iba a pasar esto. Lo que pasa es que yo, afortunadamente, estoy acogida al mecanismo federal de protección, porque las principales agresiones que he sufrido -esta ha sido la peor, pero no la

única- han provenido de agentes de mi estado.

He sufrido espionaje en 2021, en 2020 presionaron a “El Heraldo de México” para que me despidieran, y no era mi intención investigar al periódico, como algunos malos compañeros han difundido. Yo, por vía de transparencia, obtuve los contratos -de hecho, me despidieron antes de que yo me pusiera a investigar cual era esa empresa- y estando en ello me sorprendí al ver que *El Heraldo de México* formaba parte, con otro nombre, de la red de los contratos de vehículos de lujo por un valor de 2.000 millones de pesos, en donde también estaba implicado el gobierno del estado de México. Claro, ya no podía publicar nada en el periódico, lo tuve que publicar ya en otro medio. Pero sí, eso es lo que está pasando en los estados con las leyes estatales de los mecanismos.

Y parecía que con el actual presidente López Obrador esta imagen de México podía cambiar.

López Obrador va contra los grandes monopolios de comunicación y los periodistas estrella de los medios corporativos. Le preocupa más estigmatizara los periodistas a los que acusa de promover la oposición política. Más allá todo es verborrea con la que se inhibe de los gobiernos de los estados, que son los que realmente sufrimos.

Como mujer, ¿se siente más vulnerable en el ejercicio del periodismo en medio de este ambiente de violencia?

Sí, claro, por supuesto. En el ejercicio diario de la profesión estamos expuestas a muchos mayores riesgos. Además, hay una brecha salarial en México, que en las redacciones también es muy notoria y, sobre todo, en el tema de las agresiones casi siempre las mujeres periodistas estamos más expuestas, principalmente, las que somos críticas e investigamos, las que nos salimos del *guacal* (caixa de fusta per transportar o emmagatzemar), como decimos por México, que somos más críticas, y casi siempre estamos expuestas a linchamientos, agresiones digitales en las redes -eso a mí ya me ocurrió- amenazas de funcionarios... Porque se les hace muy fácil y lo consideran muy normal, en un país muy machista, reaccionar contra una mujer periodista que pueda cuestionarles.

Se ha documentado que las mujeres periodistas somos más propensas al linchamiento mediático a través de redes sociales, en las que generalmente somos atacadas por nuestro trabajo cuando incomodamos a actores o poderes políticos. Y cuando somos incómodas, a diferencia de los compañeros

hombres, las agresiones derivan rápidamente en atacar algún aspecto de nuestra vida privada o a descalificarnos como mujeres con denostaciones del tipo “puta”, “bruja” y descalificaciones similares. Es decir, los ataques se centran en descalificarnos como mujeres y no por nuestro trabajo, lo que claramente constituye un tipo de violencia de género.

¿Tienen en México asociaciones, organizaciones de periodistas para presionar y hacer incidencia?

Sí, hay varios tipos de asociaciones de periodistas. Sobre todo, el movimiento entre las mujeres periodistas ha estado últimamente en el foco por parte de pequeñas redes de periodistas mexicanas e hizo boom con el me too. Se visibilizaron denuncias de compañeras que han sufrido acoso laboral y acoso en las redacciones, algunas incluso publicaron los nombres de sus agresores. *Signa Lab* reportó un aumento del 64% entre 2018 y 2021 en este tipo de agresiones contra mujeres periodistas. La misma fuente reporta, en primer lugar, violencia de tipo psicológico en las redacciones, en segundo lugar, los ataques digitales y también ataques físicos durante coberturas y bloqueos informativos.

Aparte de eso están las asociacio-

nes oficiales que, realmente, no sirven para estos casos. Bueno, yo tuve la mala experiencia, cuando mi secuestro, que la organización de periodistas de mi ciudad se puso a hablar con los demás periodistas para pedirles que no difundieran mi caso. En cambio, mi situación ha sido respaldada por periodistas de afuera, redes de periodistas que se han creado a partir de esto, de agresiones y amenazas. A mí alguien me llamó por una agresión que tuve: un político me demandó, yo me quejé en redes, me contactaron y me invitaron a incorporarme a esas redes. Y así he sentido un poco de alivio y de respaldo. Y creo que eso ha contenido algo al actual gobierno.

¿Esperanza?

Sinceramente he perdido la esperanza. Yo no creo que tengan ninguna intención a estas alturas de resolver mi caso. La organización *CIMAC*, que me ha respaldado en la ciudad de México, y que apoya a mujeres comunicadoras, está pidiendo que mi caso pase de la jurisdicción de mi estado a la fiscalía general de la República y que se aporten las irregularidades que se han presentado.

Pues, nuestros mejores deseos de que todo esto acabe bien.

Dra. Encarna Ruiz Molina
ESDi- Universitat Ramon Llull

Título: Tercer espacio
Autor: Esdicolor_lab

“La suspensión de la verdad real no elimina su eficacia simbólica”
Slovaj Zizek, 2021

Nos encontramos ante un cambio de Paradigma que se apoya en lo digital, la manipulación sin límites de la información y el uso de la inteligencia artificial

El tejido sobre el que habíamos construido nuestra vida cotidiana se ha transformado en este primer cuarto del siglo XXI. Como si de una obra de ficción se tratara, las distintas crisis globales y el terror de la Pandemia nos ubican en una sensación de incertidumbre y desconcierto sólo descrita en las novelas

de J.G. Ballard. En este contexto distópico, han emergido, además, los viejos fantasmas de una Europa exhausta que vuelve a ser escenario de conflictos bélicos, crisis sin precedentes e ideologías extremas.

Estamos ante un innegable fin de ciclo que nos conduce hacia un cambio de paradigma que se ha gestado de forma silenciosa desde finales del siglo pasado. La aparición de Covid 19 y su planteamiento de un escenario convulso y disruptivo ha acelerado este paso de etapa. Para el pensador israelí Yuval Noah Harari “la Humanidad está perdiendo la fe en el relato liberal que ha dominado la política global en las últimas déca-

das”¹ Esta circunstancia se produce porque las élites liberales se hallan sumidas en un estado de conmoción y desorientación provocado por las transformaciones radicales en las diferentes formas de poder.

Sin embargo, nos cuesta admitir esta situación. El cambio se produce por el agotamiento de los relatos sociales y el cansancio de una época que se plantea como incierta, insegura y efímera. Pero no se trata del preludio del colapso, sino un momento de transición entre épocas dispares. En este sentido, el filósofo coreano-

(1) Harari, Y.N (2018). “21 lecciones para el siglo XXI”, Ed. Debate, Barcelona. (pp. 20-25)

alemán Byung-Chul Han dice que el cansancio que presenta la sociedad actual “permite al hombre un sosiego especial que le ayuda a buscar el espacio en el que se despierta la visibilidad de aquello que es preciso cambiar.”² Es entonces cuando podemos encontrar lo que nos permite avanzar como individuos y como comunidad. Así, el cambio es posible y tiene sentido.

Como todas las especies, estamos preparados para las transformaciones que nos invitan a adaptarnos a nuestro hábitat cuando este también se modifica. A esto le llamamos evolución, y requiere de un aprendizaje del medio y la aceptación de nuestras limitaciones. Desde el punto de vista de la biología, este tipo de cambios se denominan exaptación. Se trata de un fenómeno que se produce cuando un órgano, que tiene una función original concreta, es utilizado por la especie que lo posee para otra muy diferente. La exaptación dota a los seres vivos de la capacidad de adaptarse a las modificaciones que se producen en el medio en el que habitan.³

Para nosotros, *exaptar* está relacionado con la capacidad de cambiar las estructuras que dan sentido a nuestra vida comunitaria. Esto supone aprovechar el potencial que tienen los logros conseguidos durante siglos en los ámbitos científicos, tecnológi-

Título: Interacción
Autor: lodus

cos y diplomáticos. Estos avances son los artefactos simbólicos que constituirán la base social que nos ayudará a plantearnos las nuevas capacidades de una comunidad cuyas actuaciones deberían ser más sólidas, estables y éticas. Se trata de un escenario en el que deben tomar el protagonismo la sostenibilidad ambiental y social, así como la aceptación de identidades diversas que permitan discursos más inclusivos y tolerantes.

Por tanto, en una etapa de transición como la que nos encontramos, los avances de épocas anteriores son la base sobre la que se construyen los relatos sociales y culturales que la van a definir. Nos enfrentamos a un nuevo planteamiento de las artes, los negocios, las relaciones personales y el espíritu empresarial impulsado por la necesidad de interacción social. Sin olvidarnos de los acontecimientos disruptivos que nos acechan en forma de crisis energética, económica, moral e ideológica, es el momento de plantear escenarios más estimulantes y eficaces. Estos espacios serán complejos y no se entenderán sin su presencia en el ámbito digital.

El tercer espacio

Después de la Pandemia, lo digital se ha consolidado como un tercer espacio, ubicado entre la realidad tangible y la red, en el que se han generado nuevas capas de valor que han permitido el debate político, económico, social y cultural. Hasta las Instituciones que dirigen nuestras estructuras sociales recurren a este escenario, conscientes de que llegar a la ciudadanía implica ahora controlar otros lenguajes que exceden lo convencional. De esta forma, el tercer espacio permite la consolidación de la inmediatez, la irreverencia y la incertidumbre como los criterios que definirán los relatos sociales de la segunda mitad del siglo y su cultura.

En este contexto, la inteligencia artificial actúa como herramienta integradora y permite la interacción

Título: Exaptación
Autor: Florian Hetz

entre los diferentes actores que participan de nuestro sistema social. Al mismo tiempo, actúa como el instrumento que ayuda a circular la información que transita sin descanso, la cual está sometida al control y la manipulación de las élites situadas en el poder.

A esta estructura que se genera en el entorno digital, el filósofo Byung-Chul Han la denomina “régimen de la información”, y lo define como una forma de “dominio institucional en el que la información y su procesamiento mediante algoritmos e inteligencia artificial determina de modo decisivo los procesos sociales, económicos y políticos”. Este autor sitúa en el control de esta información la capacidad de crear nuevos artefactos simbólicos en los que se construye la base social que define nuestra convivencia.

En este contexto, el tercer espacio da lugar a la creación de realidades opcionales, basadas en el manejo de la posverdad. A partir de aquí, podemos ver como la alteración de la información, convertida

(2) Han, B.C. (2016): “La sociedad del cansancio”, Ed. Herder, Barcelona, (pp. 68-71)

(3) Definición de la autora inspirada en las teorías trabajadas por los paleobiólogos de Stephen Jay Gould y Elizabeth Vrba en 1984.

(4) Han, B. (2021). Infocracia, Ed. Taurus, Madrid.

en contenidos emotivos, se utiliza para distorsionar la construcción de una realidad alternativa más asumible por el conjunto de los individuos. El efecto evasivo y anestésico de este entorno es el que permite la aparición del **Metaverso**. Se trata de un mundo alternativo que se presenta como un espacio armónico que promete generar discursos en los que no existe frontera entre la realidad tangible y la metarealidad. Desde esta perspectiva, entendemos por metarealidad aquella que se desarrolla en lo digital, se nutre de la información y se caracteriza por su inmaterialidad y su inestabilidad. En este entorno, la inteligencia artificial es la herramienta integradora que ha permitido el funcionamiento de la compleja estructura social en la que se sustenta nuestra civilización, trasladada ahora al tercer espacio.

Sin embargo, la promesa de un submundo digital encuentra su límite en la propia naturaleza de la información que debería estar conectada al principio de veracidad. Dice Han (2021) que la información es adictiva y acumulativa, mientras que la verdad requiere de la narración de los hechos y de la exclusividad de las voces que la predicán.

Esto hace que la idea misma de sociedad de la información se construya sobre la necesidad permanente de ofrecer datos, sin analizar ni contrastar, que están vacíos de sentido. Así, podemos decir que estamos bien informados, pero desorientados. Y esto sucede porque tenemos a nuestro alcance pocos referentes que nos ayuden a explorar los relatos publicados de forma objetiva. En el tercer espacio se filtra un exceso de información desorganizada, sintetizada y tóxica que nos conduce a la posverdad, cuyo objetivo es el control de la opinión pública.

Los contenidos de esta naturaleza son los artífices de una mayor incertidumbre en torno a lo cotidiano y provocan la ausencia de conocimiento crítico. Por otra parte, los individuos se han convertido en generadores de metadatos que son codiciados por los gobiernos y las corporaciones. Esta situación da lugar a la aparición de grupos radicales y líderes dogmáticos que basan sus argumentos en teorías conspirativas, disparatadas, pero con una gran eficacia informativa.

La inestabilidad y el desequilibrio de las estructuras sociales, políticas y económicas son las principales características de este tiempo de

transición en el que no faltarán las situaciones de crisis. Las tensiones que se producirán en un futuro inmediato nos transportarán sin remedio hasta la sensación de pérdida de control, de desconfianza y de inseguridad. Esta circunstancia nos conduce hacia cierto bloqueo personal y colectivo difícil de superar. Solo podremos encontrar estabilidad si nos atrevemos a emplear el pensamiento crítico para dimensionar los parámetros en los que tendrá lugar nuestra vida tangible y nuestra presencia virtual. Si no lo hacemos, corremos el riesgo de ser manipulados a través de discursos que apostarán por el delirio de una alternativa a la vida cotidiana, que tendrá lugar en el tercer espacio y que puede fluir sin límites.

El cambio de paradigma es una realidad que se aproxima silenciosa y contundente, en la que los individuos tendrán que asumir el reto de buscar el equilibrio entre lo personal y el valor de lo local frente a la hiperglobalización que persiste. Pero también entre el reto por la asunción de discursos menos populistas y más integradores, y la necesidad inmediata de preservar la sostenibilidad ambiental y social de un planeta en declive.

Título: Mundos digitales
Autor: Koukyou Zen

Biblioteca de Can Puiggener: 50 anys fent barri

Margarita Pérez Costa, mestra de persones adultes a Can Puiggener
Joan Carles Torres Oliva, periodista i membre de Sabadell En Comú Podem

Can Puiggener és el barri més petit de Sabadell, amb menys de 7.000 habitants, però és -després de Can Llong- el segon barri amb més creixement durant els darrers 5 anys, amb una taxa de creixement

que multiplica per 2,5 la mitjana de la ciutat.

Però no és només el barri més petit, ni el que més creix... també és el barri més divers de Sabadell,

un barri on conviuen tantes cultures que el converteixen en una petita mostra del món. Mentre a Sabadell hi viu aproximadament un 13,3 % de població estrangera (una mica per sota de la mitjana a Catalunya), a Can Puiggener aquest percentatge de residents estrangers se situa entorn del 34 % de la població total, segons dades de l'Observatori de la Immigració a Sabadell. I, entre altres orígens, trobem que s'hi concentra el col·lectiu marroquí, ja que el 23 % de totes les persones d'origen marroquí que viu a Sabadell, ho fa a Can Puiggener. La concentració de persones migrades és habitual en els barris perifèrics de les ciutats atès que l'habitatge presenta uns preus més "accessibles". I la concentració de col·lectius de determinades nacionalitats s'explica per la xarxa social que genera la població estrangera i que facilita el procés d'acollida de les persones novingudes. A la vegada, tradicionalment, Can Puiggener ha estat sempre un barri amb una presència significativa de persones d'ètnia gitana. És, en fi, un bressol de cultures i de mestissatge.

Aquesta diversitat, i el fet que les persones migrades o racialitzades tenen més difícil l'accés al mercat de treball, fan que Can Puiggener sigui, clarament, el barri més desafavorit de Sabadell, amb un Índex Socioeconòmic Territorial (IST) de 64,9, molt lluny del valor de referència per a Catalunya (100) o de l'IST del sector Centre, Museu d'Art-Imperial, que se situa en un 125,4.

Doncs bé, enmig de tot aquest magma de confluència de cultures, de vulnerabilitat i de desi-

gualtat, ara fa 50 anys va florir la Biblioteca de Can Puiggener per oferir un servei de proximitat a un barri mancat d'altres serveis bàsics.

La biblioteca de Can Puiggener va néixer modestament a les aules del Col·legi Alcalde Marcet, a la plaça del Primer de Maig, on un rellotge analemàtic acabat d'estrenar la va rebre amb el desig de no deixar mai de marcar les seves hores. Els inicis no van ser fàcils. La biblioteca disposava només d'una sala on quatre taules rectangulars i dues de rodones acollien infants i adults i els transportaven a mons fins llavors desconeguts. Els llibres s'amuntegaven en les escasses prestatgeries que els acollien en fileres dobles, com a metàfora del coneixement comprimit que esperava aquella espurna que el fes disseminar per tot el barri i per totes les ments. Algunes tardes, des de fora, des de la plaça, arribava el so de la guitarra i la veu d'un jovenet Rafael Cortés, més tard Duquende, com si la música i la lectura estiguessin predestinades a conèixer per construir una societat millor, com recorda Roser Pecanins, qui va ser-ne la bibliotecària des del 1988 al 1994.

Més endavant, ja a la dècada dels 90 la biblioteca va poder, per fi, créixer i esdevenir un lloc de trobada on tothom, sense diferència d'edat, ni d'ètnia, ni de color, ni de nacionalitat podia trobar uns espais on llegir, on estudiar, on sentir contes o escoltar xerrades sobre qüestions ben diverses... i així, fins avui, amb l'objectiu d'anar millorant i apropant-se a les noves generacions continuament.

Les biblioteques, com tots els éssers vius, evolucionen i s'adapten als temps i a les necessitats de les persones que conviuen en el seu mateix ecosistema... i la biblioteca de Can Puiggener és tot un referent de canvi i d'adaptació.

Si als anys 70, en col·laboració amb l'Associació Veïnal, s'organitzaven cursos d'alfabetització per a persones que tenien com a objectiu obtenir el carnet de conduir, de seguida es va obrir a noves activitats de foment de la lectura, com el Club de lectura en el qual han participat desenes de veïns i veïnes durant dècades, gràcies a la incansable tasca de les persones que l'han anat dirigint al llarg del temps. La Isabel Toro, una veïna que en forma part des de 2003,

ara acompanya les seves netes a llegir llibres i valora el club com "una de les coses bones que tenim al barri". Més endavant, el programa Lecxit posava en contacte persones voluntàries que acompanyaven nens i nenes amb la lectura de llibres que fossin del seu interès, per fer més amable aquest procés iniciàtic en el món de la lectura, per ajudar-los a no desistir, per acompanyar-los en la descoberta de milers de mons possibles que els obriran les ments... perquè, com deia James Russell, "els llibres són les abelles que porten el pol·len d'una intel·ligència a una altra". La Carmina Segarra, mestra jubilada, va participar activament al Lecxit i remarca que el personal de la biblioteca destaca per la seva amabilitat i competència. També forma part del Club de lectura, on ja torna a participar després de l'aturada forçosa causada per la pandèmia que va trencar totes les dinàmiques.

La biblioteca de Can Puiggener no és només una biblioteca. La seva tasca va molt més enllà del que s'espera d'un equipament cultural d'aquest tipus. La Biblioteca de Can Puiggener ha estat i és un espai integrador on conviuen persones de procedències diverses i

Plaça Primer de Maig, rellotge analemàtic.

Presentació llibre Najat El Hachmi

edats variades i que ha mirat sempre de cara la realitat que l'envolta per tirar endavant o donar suport a projectes d'interculturalitat i d'apropament a la lectura com a font bàsica d'aprenentatge. I és que com recorda la Margarita Pérez, "tot i disposar d'un espai petit i fosc, des dels inicis la biblioteca va ser la llum per als qui començaven a llegir revistes, diaris i llibres". És així, mirant la realitat del barri, com, amb el doble objectiu de facilitar la integració del col·lectiu àrab resident al barri (de totes les persones de procedència estrangera, gairebé la meitat són del Marroc) i de donar a conèixer aquesta cultura a la resta de ciutadans, la biblioteca s'ha dotat d'un ampli fons àrab que inclou llibres de filosofia, de religió, de gastronomia, d'art, d'història i literatura àrabs, a més de materials d'aprenentatge de les llengües àrab i berber des del català i castellà i, també, a la inversa i un significatiu fons audiovisual (en DVD) especialitzat en sèries televisives. Aquest fons fa que la biblioteca sigui més propera a la gent del barri i facilita l'apropament a l'equipament de persones de procedències diverses, que hi veuen un lloc de convivència multicultural on resulta fàcil mantenir el contacte amb els seus orígens. Tot un encert, la idea de dotar la biblioteca

d'aquest fons àrab, recorden des de l'Escola de Persones Adultes.

I més enllà de tot allò relacionat amb la lectura i l'aprenentatge, la biblioteca va ser bressol també de les festes interculturals del barri (se'n van fer una tretzena d'edicions) on l'element cultural que aportava la biblioteca es barrejava lúdicament amb altres activitats de relació, gastronòmiques i de coneixement mutu i aportava un plus a la convivència del barri

més multicultural de la ciutat.

Amb el pas del temps, la biblioteca ha anat incorporant les noves tecnologies, i els suports electrònics conviuen amb les obres en paper, i els ordinadors amb accés a internet i amb jocs funcionen com a pol d'atracció per a joves que de vegades no disposen a casa dels recursos tecnològics de suport a l'aprenentatge i que fa que s'acostin a aquest espai on sovint troben molt més del que esperen. Perquè la biblioteca no és només un lloc d'estudi i de silenci, és molt més, és un espai on anar a fer deures, on trobar-se amb les amigues i els amics del barri, on participar de l'ampli ventall d'activitats que s'hi fan, com ara l'hora del conte, els tallers científics, els tallers de lectura, de manualitats, presentacions de llibres... en resum, com diu l'Aya Ajaouray, una nena de 10 anys del barri, és "un lloc on fer deures, activitats i divertir-se amb els companys" i és que per a molts petits del barri, la biblioteca és un lloc on es poden fer moltes coses i molt variades i que, tot i ser petita, "és de tots els nens del barri".

Concert literari

Memòria de la nostra guerra: cinema i Guerra Civil Espanyola

Muriel Giménez
Periodista

Aquest estiu va fer vuitanta-sis anys de l'inici de la Guerra Civil Espanyola i el pròxim mes de febrer en farà vuitanta-quatre que Franco va entrar amb les seves tropes per l'avinguda Diagonal de Barcelona (Madrid cauria aquell mateix estiu) per començar més de quatre dècades de fosc i repressió.

La majoria dels nostres avis i àvies que van viure la guerra civil ja han mort, i els nens i les nenes de la guerra molts ja superen els noranta anys. I amb tots ells, se'ns en va la memòria viva.

Una memòria que ha estat difícil de recuperar, malgrat els esforços per dur endavant lleis de memòria històrica amb molts entrebancs i impediments. I tot apunta que, amb l'auge del feixisme al nostre país, un feixisme que s'ha establert ben còmodament a les institucions, encara hi haurà més resistència a partir d'ara.

És per això que aquests dies també és important recuperar aquell cinema que ens recorda com va ser aquella guerra, un cinema que ens fa present aquell passat.

Perquè la Guerra Civil Espanyola no només va marcar als nostres avis i àvies, sinó també a les generacions posteriors, amb una cicatriu que s'allarga fins avui i, malauradament, també es desdibuixa a mesura que el temps passa.

Homenatge a Orwell

Tierra y libertad (Ken Loach, 1995) és una de les grans joies del cinema sobre la Guerra Civil Espanyola. El seu guió s'erigeix en un tribut clar a l'*Homenatge a Catalunya* de George Orwell, una magnífica novel·la autobiogràfica que l'autor anglès va escriure sobre el seu pas com a brigadista internacional.

Així, la pel·lícula de Loach segueix el periple de David, un obrer anglès, membre del Partit Comunista de Gran Bretanya, que ve a lluitar a Espanya i es troba amb un bàndol republicà molt fragmentat (que acaba fins i tot a trets a la plaça de Ca-

talunya en els coneguts com "els fets de maig del 37"). En aquest escenari, acaba deixant el partit i s'enrola al POUM, comunistes contraris a l'òrbita soviètica i determinats en fer la revolució paral·lelament a la guerra.

La pel·lícula, magníficament interpretada per Ian Hart, Iciar Bollain, Marc Martínez, Rosana Pastor i Jordi Dauder, entre altres, amb guió en anglès, castellà i català, posa de manifest el què ja apuntava Orwell: que a diferència dels nacionals, en què carlistes i falangistes van anar a una de la mà de Franco, el bàndol republicà es va desfer en pugnes entre comunistes, estalinistes i anti soviètics, i anarquistes.

Tierra y libertad va guanyar el premi del jurat a Cannes, el Premi de la Crítica de la FIPRESCI i el Premi Sant Jordi i és una pel·lícula imprescindible per entendre què va passar en el bàndol republicà durant la Guerra Civil Espanyola.

Mullers, prostitutes i monges

També als anys noranta del segle XX, Vicente Aranda va posar el seu segell a una meravella, encara que no exempta de polèmica: *Libertarias* (1996).

Protagonitzada per Ariadna Gil, Ana Belén i Victoria Abril, i amb Loles León, Laura Mañá, Jorge Sanz o José Sancho com a secundaris, explica com en els primers dies de la guerra, una jove monja que ha de fugir del convent es troba un grup de milicianes anarquistes a qui se suma en el seu viatge cap al front.

La pel·lícula posa de manifest com les dones, fins ara amb rols restringits a la família, la prostitució o la vocació religiosa, fan sentir la seva veu i la

seva força lluitant també a la guerra. L'alçament militar posa en risc els seus drets fonamentals, com el seu dret a vot, aconseguit gràcies a l'arribada de la República pocs anys abans, i perpetua la seva submissió a l'home, dins i fora del matrimoni, o també simbòlicament a Déu.

Les milicianes anarquistes van ser famosament tractades durant la guerra. Com l'organització de la qual formen part les protagonistes de la pel·lícula *Libertarias*, "Mujeres Libres", moltes dones van decidir lluitar activament a la guerra per fer efectiva la seva pròpia revolució feminista i assegurar-se el seu futur.

Tanmateix, el film posa de manifest que, malgrat els valors de llibertat de l'individu i de revolució social que promulguen anarquistes i socialistes, els homes van mantenir còmodament les estructures patriarcals amb les seves companyes quan alguna cosa els va fer trontollar el seu estatus.

La repressió

Pel·lícules com *La voz dormida* (Benito Zambrano, 2011), basada en la novel·la de Dulce Chacón, o com *Las trece rosas* (Emilio Martínez-Lazaro, 2007), són exemples de la dura repressió franquista que va començar a les acaballes de la guerra.

La primera se centra en la repressió durant la postguerra a través de dues germanes, una d'elles empresonada, embarassada i condemnada a mort. La segona, explica la història real de tretze joves, entre 18 i 29 anys, condemnades a mort el 3 d'agost de 1939 i afusellades dos dies més tard.

També *Silencio roto* (Montxo Armendáriz, 2001), ens aproxima a la política repressiva del règim franquista, aquesta vegada en un

petit poble i amb la figura del maqui, el guerriller republicà, com a artífex de l'última resistència al canvi de règim.

Finalment, cal destacar *La trinchera infinita* (Jon Garaño, Aitor Arregi i José Mari Goe-

naga, 2019), que explica la història d'un home que s'oculta durant 30 anys per por a ser afusellat. El film es basa en la vida de Manuel Cortés, alcalde de Mijas durant la Segona República, que va viure ocult durant tres dècades. De la seva vida en van fer un documental el 2011, *30 años de oscuridad*.

Altres aproximacions a la guerra

Ay *Carmela* (Carlos Saura, 1990), sobre un grup de còmics que entretén als soldats al front; *La lengua de las mariposas* (José Luis Cuerda, 1999), que ens trasllada a un petit poble de Galícia als darrers dies de la República i l'esclat de la Guerra Civil; *Soldados de Salamina* (David Trueba, 2002), basada en la novel·la de Javier Cercas i centrada en la investigació sobre la fugida del falangista Rafael Sánchez Mazas d'un afusellament en massa; *Mientras dure la guerra* (Alejandro Amenábar, 2019), entorn la figura de Miguel de Unamuno, així com altres personatges històrics com el mateix Franco o Millán-Astray. O *El laberinto del fauno* (Guillermo del Toro, 2006), que mescla fantasia i realitat en l'entorn de la persecució dels vençuts de la guerra a mans de les noves forces de l'ordre franquistes.

Els meus avis

Els meus avis van viure la Guerra Civil Espanyola. Els meus avis van patir la guerra i jo me'n recordo d'ells, de les seves històries. Però a mesura que la guerra queda més lluny, hi ha risc que la seva memòria no s'esborri.

Vivim en un país que, massa sovint, a qui lluita per preservar la memòria se'l titlla de buscar venjança i obrir la ferida. Però una ferida es podreix si es tanca sense netejar. Durant els més de quaranta anys de dictadura, el règim franquista va imposar la propaganda del vencedor en retre homenatge i reparar els danys causats pels republicans als revoltats contra la legítima Segona República amb càstigs i repressió. Però en els següents quaranta anys de democràcia s'ha fet molt poc per als republicans que van perdre la guerra.

De fet, no es va fer res per la memòria històrica fins a la polèmica llei de 2007 que establia mesures a favor dels qui van patir persecució o violència durant la guerra civil i la dictadura, però no l'obertura de fosses comunes. El passat 5 d'octubre el Senat va aprovar la nova Llei de Memòria Democràtica que dona impuls a les exhumacions. Durant els darrers anys aquestes han estat fetes per l'impuls d'associacions de la societat civil. Però encara hi ha moltes fosses per obrir i persones a qui demanar perdó.

Per aquest motiu és important recordar les històries de la guerra, sobretot dels qui van ser al bàndol perdedor, com en el programa de TV3, "Quanta Guerra", que investiga sobre els periples dels avis de persones conegudes (com Andreu Buenafuente, Beth Rodergas o Albert Om) durant la Guerra Civil Espanyola.

I ara vull recordar als meus. L'avi Cristòbal (de fet el meu besavi, avi del meu pare), pagès de l'horta murciana, formava part del món sindicalista de la UGT a la Casa del Pueblo de la seva pedania. Va ser empresonat arran de la victòria dels feixistes, assenyalat pels falangistes del seu poble, i va ser enviat al camp de concentració d'Albatera (Alacant). Tot seguit el van enviar a la presó, on va passar-hi vuit anys.

El van tancar al camp de concentració quan la seva filla petita tenia pocs mesos. Al cap d'un any i mig, la meva àvia, que era la seva filla gran, va carregar la germana petita a coll, es van colar en un tren de mercaderies fins a Albatera i va portar la petita al camp de concentració perquè, el meu besavi veïes com havia crescut des de darrere la tanca. El van deixar sortir de la presó de Múrcia a finals dels anys quaranta i, tocat pels anys de captiveri, una dècada més tard va morir. La seva

filla petita conserva encara un dibuix a carbonet de l'avi Cristòbal que li va fer un company artista de la presó.

L'avi Francisco, de Sabadell, va lluitar a la guerra. Era molt jovenet, tenia divuit anys. Quan era al front, un dels canons que el meu avi manipulava estava en males condicions (com deia Orwell a Homenatge a Catalunya, els republicans tenien moltes armes aprofitades de la Revolució Russa de 1917), i va explotar i va matar al company del costat. Arran d'això, el meu avi va estar tres dies en un racó de la trinxera, sense parlar ni menjar. Un episodi que no va explicar a la meva mare fins que ja era gran.

En acabar la guerra, l'avi Francisco també va passar per un camp de concentració, prop de Tarragona, i a continuació el van obligar a fer una mili de tres anys al País Basc. Sempre deia que havia perdut set anys de la seva vida i que Franco va guanyar perquè en el seu bàndol es van posar d'acord, no com en el bàndol republicà.

Quan havia de ser pare va dir que no volia nens, "no vull cap noi per a Franco", amb la por que anessin a la guerra. També li deia a la meva mare que no es fiqués en política. De fet, a casa no volien parlar-ne, ni de política ni de la guerra, de la por que tenien. Només en va parlar quan ma mare va arribar a casa i va dir que li havien dit a l'escola que "Franco era molt bo". Aleshores la va fer seure i li va explicar qui era Franco i què havia passat a la guerra i a la postguerra. De fet, no va voler dur a les seves filles a l'escola pública, perquè allà s'hi cantava el "Cara el sol". Va morir als 68 anys d'un càncer de pulmó.

Avui penso en els meus avis i m'agradaria recuperar les paraules del director de *Libertarias*, Vicente Aranda, en una entrevista per a *Fotogramas*: "Somos hijos, hermanos y nietos de la gente que vivió aquello, y yo no estoy dispuesto a ser colaborador de la amnesia del país. La utopía sólo será algo absolutamente irrealizable si dejamos de pensar en ella".

Activitats de la Lliga

Abans de vacances, el 30 de juny, vam participar en una xerrada sobre la història de la colonització d'Àfrica posant el focus en el Sàhara Occidental i la situació actual dels sahrauís, repartits entre els territoris ocupats per Marroc, els campaments de Tinduf (Algèria) i la diàspora. La xerrada estava organitzada per l'associació TACC i es va impartir a l'equipament juvenil Torres Bassas de Rubí per a un grup de joves locals i estrangers del programa Erasmus.

El 18 de setembre vam fer costat, com a entitat col·laboradora, a la "Coordinadora un altre món és possible" per commemorar el Dia Internacional de la Pau a la plaça Bertha von Suttner de Sabadell. Sota el títol "És quan miro/ penso que hi veig clar". Aquest dia es va dedicar a Louis Braille, qui perfeccionà l'alfabet que va permetre la lectura a les persones cegues. I vam recordar les paraules de la Bertha von Suttner: "Cada guerra és el germen de la següent. Només el desarmament, la reconciliació i la no discriminació aturaran la guerra".

El 22 de setembre vam participar en la trobada internacional comparativa de Ciutats Interculturals, un estudi del Consell d'Europa a través de la Universitat Pompeu Fabra en el que es comparaven els models interculturals de gestió de la diversitat entre

Sabadell (Espanya), Victòria (Austràlia) i Montreal (Canadà).

El 30 de setembre vam participar en la Plaça del Diàleg Arcadi Oliveres, a la plaça Dr. Robert. Aquest va ser un espai obert de trobada i reflexió sobre drets humans i col·lectius, consum responsable, impacte mediambiental, finances ètiques... per on va passar un bon nombre de ciutadans.

El 1 d'octubre vam muntar la nostra carpa a la cita anual del MESCLA'T 2022. Aquest any, amb un disseny i ubicació diferent, la participació ciutadana va ser més alta i, sobretot, més participativa, principalment degut a l'activitat d'una gimcana, que portava a la nostra carpa infants, adolescents i persones adultes que havien d'endevinar tres elements relacionats amb el projecte que desenvolupem a l'Amazònia peruana, tot orientant-se pel sabor, l'olor i el tacte.

Dilluns 3 d'octubre vam ser al pass del documental "Voces de Vereda" amb motiu de tancament del seu cicle d'exhibicions i de participacions en mostres i festivals des de que es va estrenar el juny de 2019 amb la subvenció de les beques Devreporter. Les entitats que vam accedir a les beques vam ser l'Institut de Drets Humans de Catalunya i la Lliga dels Drets dels Pobles.

El documental és un retrat coral d'unes veredes o comunitats rurals del departament del Meta colombià després de cinquanta anys de conflicte, quan hi va haver un auge cocaler. Paradoxalment, amb la pau la comunitat ha caigut en la decadència econòmica.

El 5 d'octubre vam moderar una taula rodona titulada *Els feminismes en la lluita pels Drets Humans al Col·legi de l'Advocacia de Sabadell* entre l'activista pels drets LGTBIQ+ de Sud-àfrica, Lucinda Evans, la periodista i investigadora mexicana acollida a Catalunya, Maria Teresa Montaña i la síndica municipal de greuges Eva Abellan. Lucinda Evans i M. Teresa Montaña formaven part de la gira de tardor organitzada pel programa Ciutats Defensores dels Drets Humans en el que participa Sabadell.

També dins del mateix programa vam col·laborar en organitzar a l'IES Ferran Casablanques de Sabadell la xerrada de l'activista i fundadora de Migrant Domestic Workers Alliance, Julia Soarinina, una associació que treballa pels drets de les empleades domèstiques migrants al Líban. Un representant de Sindicalistes Solidaris va exposar també la problemàtica i les normatives que cal complir aquí en la contractació del treball de llar i les cures. L'activitat va ser concebuda també perquè l'alumnat de disseny de 2n de batxillerat s'inspiri i participi en el concurs anual de contraportades d'aquesta revista.

La Lliga torna a organitzar els cursos de Filosofia per la Pau a Santa Coloma de Gramenet. Els dies 7, 14, 21 i 28 de novembre tindrà lloc la XII edició sota el títol "Guerra, drets humans i cultura de pau".

Segon premi del concurs de contraportades entre l'alumnat de disseny de
2n de batxillerat de l'IES Ferran Casablanques de Sabadell, curs 2021-2022

Autora: Souhayla Tafriстан

Tema del concurs: "El per què dels conflictes, la necessitat de la pau"

LLIGA DELS DRETS
DELS POBLES
G-58.267.097

C/ Sant Isidre, 140 - 08208 Sabadell -
Tel. 93 723 71 02
info@dretsdelpobles.org